

KÜRESEL SALGIN DÖNEMİNDE SOSYAL MEDYANIN BİTCOİN ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Dr. Hatip YURGİDEN¹

ÖZET

Teknolojik gelişmeler sayesinde internet kullanım fiyatlarının uygun hale gelmesi ve internet altyapı çalışmalarının hızlanması bireylerin internete erişimini artırmıştır. İnternetin gündelik hayatın rutinleri arasına girmesi ve kullanımının yaygınlaşması ticaretin boyut değiştirerek elektronik ortama taşınmasında da belirleyici olmuştur. Dünya genelinde yaşanan gelişmeler ve son olarak bütün dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını sürecinde sosyal mesafenin korunması ve insanların kamusal alandan geri çekilmesi nedeniyle birçok iş ve işlemin dijital platformlardan yapılması, sosyal medya kullanımını artırmıştır. Yaşanan gelişmeler ticaretin boyut değiştirmesinde ve kripto paraların piyasada etkin bir biçimde kullanımını da beraberinde getirmiştir. Bu çalışmanın amacı kripto olarak isimlendirilen sanal paraların salgın dönemindeki fiyat dalgalanmalarına ilişkin bir değerlendirmede bulunmaktır. Bu amaçla kripto paralar arasında CoinMarketCap, Binance, Kraken, Kucoin ve Bybit'te en üst sırada yer alan Bitcoin örneklem olarak seçilmiş ve literatür taraması yöntemiyle incelenmiştir. Çalışma sonucunda internet kullanımının artması ve sosyal medya kullanıcılarının bilgiye hızlı ve kolay bir şekilde erişmesinin Bitcoin'in fiyat dalgalanmaları üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kripto Para Birimleri, Bitcoin, İnternet, Sosyal Medya.

INVESTIGATION OF THE EFFECT OF SOCIAL MEDIA ON BITCOIN DURING THE PANDEMIC

Dr. Hatip YURGİDEN

ABSTRACT

Thanks to technological developments, the availability of internet usage prices and the acceleration of internet infrastructure works have increased the access of individuals to the internet. The penetration of the Internet into the routines of daily life and its widespread use have also been a determinant in the transfer of trade to the electronic environment by changing its dimension. Due to the developments in the world and the protection of social distance and the withdrawal of people from the public sphere during the Covid-19 pandemic, which has affected the whole world, the use of social media has increased. The developments have brought about the change of size of trade and the effective use of cryptocurrencies in the market. The aim of this study is to evaluate the price fluctuations of virtual currencies called crypto during the pandemic period. For this purpose, Bitcoin, which is at the top of CoinMarketCap, Binance, Kraken, Kucoin and Bybit among cryptocurrencies, was chosen as a sample and examined by literature review method. As a result of the study, it has been seen that the increase in internet usage and the rapid and easy access of social media users to information have been effective on the price fluctuations of Bitcoin.

Keywords: Cryptocurrency, Bitcoin, Internet, Social Media.

¹ Dicle Üniversitesi, İletişim Fakültesi, ORCID ID: 0000-0001-8201-1050, hyurgiden@hotmail.com
Araştırma Makalesi/Research Article, Geliş Tarihi/Received: 07/02/2022–Kabul Tarihi/Accepted: 26/04/2023

GİRİŞ

Teknolojinin gelişmesi ve internetin gündelik hayatın rutinleri arasındaki yerini almasıyla birlikte sosyal medya platformları güçlü ve popüler bir bilgi iletişim kaynağına dönüşürmüştür. Bu platformlar aracılığıyla zaman ve mekân engelinin ortadan kalkması, çok ucuz maliyetlerle internete erişim olanağı, kitlelere kolay bir biçimde erişim avantajı (Parsa ve Akmeşe, 2019: 169) sosyal medya kullanıcılarının diledikleri zaman hızlı bir şekilde istedikleri bilgilere ulaşmalarını sağlamıştır. Bu durum kişiyi hızlı karar alıp verme konusunda özgürleştirmiş ve kişinin birçok işlemi zaman ve mekândan bağımsız bir şekilde gerçekleşmesine olanak tanımıştır. İletişim teknolojilerinin hızlı ve güçlü bir şekilde gelişmesi, varlıkların dijital dönüşümünün hızlanmasında da belirleyici olmuştur.

Dijitalleşmenin getirdiği yenilikler sayesinde daha önce geleneksel olarak yapılan birçok iş ve işlem artık elektronik ortama taşınmıştır. Alışverişten moda, sanattan ticarete, kamu kurum ve kuruluşların işleyişleri, firmaların gerçekleştirdiği faaliyetler gibi daha birçok işlem dijital ortamlarda elektronik olarak gerçekleşmektedir. Bu da zaman açısından tasarruf, işlem maliyetlerinde azalma, daha az olanaklarla daha büyük kitlelere ulaşma gibi birçok avantajı beraberinde getirmektedir.

Dijitalleşmenin sadece ürünlerin sanal ortama taşınmasından ibaret olmadığı paranın da sanal olarak kullanılmasını gerekli kılmıştır. Sanal para kullanımı dünya finansal sisteminde benzersiz değişiklikler yaratmış, herhangi bir ülkenin ve milletin parası olmayan kripto para birimleri ortaya çıkmıştır. Bu paralar bir merkeze bağlı olmayıp dijital olarak dünyanın birçok ülkesinde kullanılmaktadır. On binlerce kripto para birimi bulunmasına rağmen bunların piyasa değeri olarak en üst sırada CoinMarketCap, Binance, Kraken, Kucoin ve Bybit'te göre Bitcoin bulunmaktadır.

2008 yılında piyasaya sürülen Bitcoin, dünyanın en güçlü, en çok tanınan ve devrim yaratan kripto para birimi haline gelerek sanal dünyada yaygın olarak kullanılmaktadır (Anser vd., 2020: 1). Koronavirüs küresel salgınıyla birlikte bu yaygınlık gün geçtikçe artmaya devam etmiştir. Sosyal medyanın Bitcoin üzerindeki etkisini inceleyen bu çalışma öncelikle kripto para birimlerin kısaca tanımı yapılarak nasıl ortaya çıktığı hakkında bilgiler verilmektedir. Konunun çerçevesinin belirlenmesi açısından Covid-19 küresel salgını döneminde Bitcoin ve Bitcoin'in nasıl çıkarıldığı ele alınmakta daha sonra ise sosyal medyanın Bitcoin ile olan ilişkisi teorik olarak açıklanmaktadır.

1. KRİPTO PARA BİRİMLERİNİN VARLIĞI VE ORTAYA ÇIKIŞ ŞEKLİ

Kripto para birimi, işlemleri doğrulamak için şifreleme kullanımına dayanan merkezi olmayan dijital para birimlerinin genel adı olarak kullanılmaktadır (Urom vd., 2020: 241). Kripto para birimleri genel olarak yasal ödeme aracı ya da ortak ve resmi bir değişim aracı olarak hizmet etmemektedir. Bu nedenle kripto para birimleri spekülasyon davranışı test etmek için ideal bir ortam sunmaktadır (Geuder vd., 2019: 179).

Kripto para birimlerinde, sürekli olarak popüler bir Blockchain teknolojisi ile desteklenen ve merkezi olmayan bir işletim sistemi bulunmaktadır. Kripto para birimleri, başlangıcından bu yana büyük ölçüde dijital bir yatırım varlığı olarak kabul edilmekte ve kullanılmaktadır. Bitcoin, Litecoin, Peercoin, Auroracoin, Dogecoin ve Ripple gibi birçok kripto para birimi oluşturulmuştur (Moussa vd., 2021: 1).

2008 yılında ortaya çıkan küresel finansal kriz, küresel ekonomide sürekli bir gerilemeye ve belirsizliğe neden olmuştur. Bu koşullar altında Nakamoto (2008), bir kripto para birimi ve çevrim içi ödeme sistemi olan Bitcoin'i önermiştir (Long vd., 2021: 1). Böylece Bitcoin, Ocak 2009 yılında Source Forge'de Satoshi Nakamoto tarafından tanıtılan ilk merkezi olmayan kripto para birimi olarak ortaya çıkmıştır (Okorie ve Lin, 2020: 978).

Bitcoin, eşler arası bir çevrim içi para birimi olarak kullanılmaktadır. Aslında yapılan tüm işlemler, herhangi bir aracının izin vermesine ya da kolaylaştırmasına ihtiyaç duymadan direkt olarak bağımsız ve eşit ağ katılımcıları arasında gerçekleşmektedir. Bitcoin için Nakamoto, "çevrim içi ödemelerin bir finans kurumundan geçmeden doğrudan bir taraftan diğerine gönderilmesine" izin vermek amacıyla oluşturulduğunu söylemektedir (Coinmarketcap, 2022).

Bitcoin, fiziki anlamda herhangi bir mal ya da egemenlik yükümlülüğü bulunmadan şifreleme algoritmasıyla korunan ve karşılıklı taraflar arasında bulunan anlaşmalar sayesinde uçtan uca protokollerle online olan bir sanal para birimi için kullanılmaktadır (Sütçü ve AYTEKİN, 2018: 467).

Kripto para birimlerinin çeşitliliğine rağmen, Bitcoin tartışmasız dünyada en çok kullanılan para birimi olmuştur. Diğer kripto para birimleri ile karşılaştırıldığında Bitcoin, tüm kripto varlıklarının %51'lik bir kısmını oluşturarak 10 yıldır ilk sırasını korumaktadır. Ayrıca son on yılda Bitcoin pazarı oldukça hızlı bir büyüme ve önemli bir gelişme göstermiştir (Chkili vd., 2021: 1).

Açık kaynak kodlu yazılımlardan meydana gelen Bitcoin, fiziki temsiline gerek duymadan bütünüyle dijitaldir. Kullanımı oldukça kolay olup bir cüzdan programı açılarak alınıp satılabilmektedir. Ayrıca TL, euro, dolar gibi başka paralarla takas edilebilmekte ve kullanıcılar Bitcoin ağı üzerinden birbirlerine rahatça Bitcoin gönderebilmektedir (Çarkacıoğlu, 2016: 11-12).

Bitcoin başlangıçta sadece alternatif bir para birimi değil aynı zamanda bir varlık olarak da kabul görmüştür. Bu bağlamda, Bitcoin dinamik bir çeşitlendirme ve riskten korunma aracı olmuştur (Moussa vd., 2021: 1). Dünyanın birçok ülkesinde yaygın olarak kullanıldığından dolayı Bitcoin ATM'leri bulunmaktadır. İlk Bitcoin ATM'si Kanada'da açılırken Türkiye'de ise ilk kez İstanbul Atatürk Havalimanı'nda kurulmuştur (Ateş Aslantaş, 2016: 357).

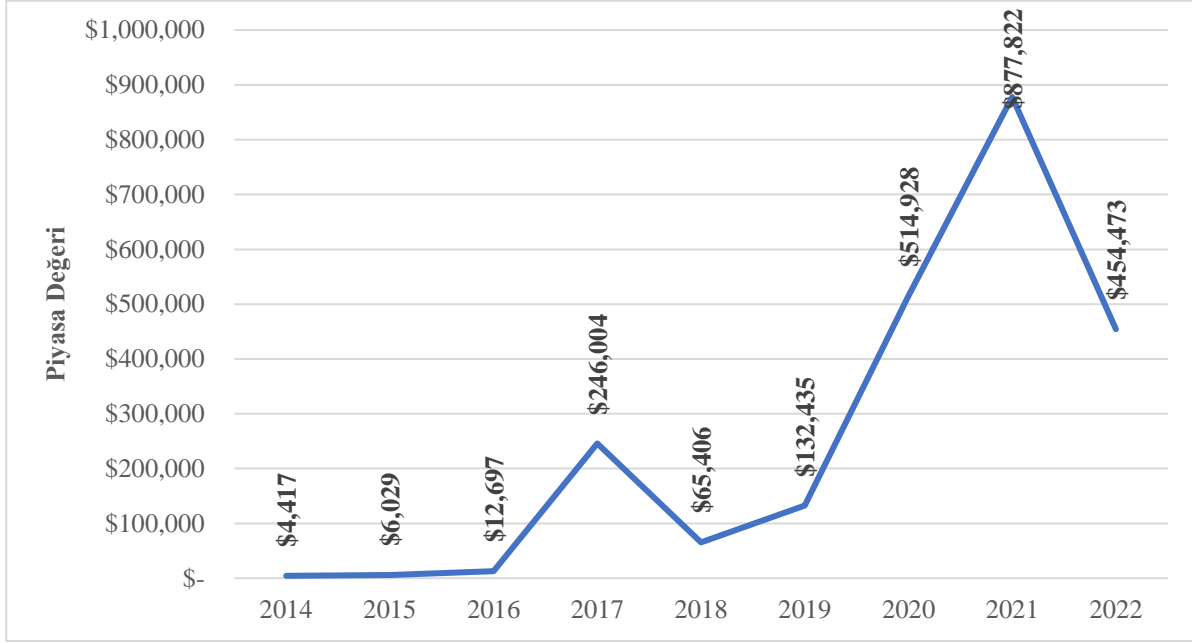
2. KÜRESEL SALGIN DÖNEMİNDE BITCOİN

Küresel ekonomide Covid-19'un yarattığı şokun büyüklüğü, 1929 Büyük Buhran'dan bu yana yaşanmamıştır. Aynı şekilde, daha önce tanımlanmış hiçbir salgın, küresel ekonomiyi koronavirüs (Covid-19) kadar etkilememiştir (Raheem, 2021: 371). Dünya genelinde yaşanan Covid-19 pandemi süresi boyunca kurumsal satışlarda düşüşler meydana gelmiş, tüketici davranışları farklılaşmış, şirketler önemli mali yükler altına girmiş, sanayi üretimi gerilemiş ve işsizlik oranları ciddi derecede artmıştır (Bejaoui vd., 2021: 1).

Bitcoin'in, toplam ihraç miktarı karmaşık protokollerle sınırlı olması, basımı ve dolaşımı herhangi bir otorite veya kuruma bağlı olmaması gibi özelliklerinin bulunmasından dolayı teorik olarak enflasyona dayanıklı olduğunu göstermektedir (Long vd., 2021: 1). Covid-19 pandemi sürecinin ardından bankalar tarafından yapılan büyük likidite enjeksiyonlarından sonra çekici olan merkez bankalarının müdahalesiyle kripto para birimleri muaf tutulmuştur (Janson ve Karoubi, 2021: 312). Birçok yatırımcı özellikle Covid-19 pandemi sürecinde Bitcoin'i bir enflasyon koruması olarak görmektedir (Choi ve Shin, 2021: 2).

Özellikle Bitcoin, onu ödeme aracı olarak tanıyan bir alıcı ve satıcı ağı içinde mal alım satımını gerçekleştirmek amacıyla çıkartılmıştır. Farklı bir seçenek olarak para ve yatırım fırsatı sunan Bitcoin, merkezi finans kurumlarının dışında işleyiş göstermektedir. Bitcoin bu anlamda egemen hükümetlerden ve bankacılık sistemlerinden bağımsız olmuştur (Moussa vd., 2021: 1).

Yatırımcılar, son on yılda yaşanan birçok krizin yanında Covid-19 salgınıyla birlikte, uluslararası finans piyasalarında oluşan belirsizlikten dolayı geleneksel varlıklardan korunmaya çalışmışlardır. Dolayısıyla yatırımcılar, Bitcoin gibi yeni finansal varlıkları dahil ederek yatırımlarının riskini azaltmaya ve optimal bir portföy çeşitlendirmesine ulaşmayı hedeflemiştir. Özellikle altının küresel mali kriz sonrası dönemde güçlü bir güvenli liman olarak geleneksel rolünü kaybetmesinin ardından Bitcoin gibi yeni finansal varlıklar ortaya çıkmıştır (Chkili vd., 2021: 1).

Grafik 1: Dolaşımdaki Bitcoin'lerin Toplam Piyasa Değeri (Milyar ABD doları)

Kaynak: Blockchain.com, 2022.

Grafik-1’de 2014-2022 yılları arasında dolaşımda bulunan Bitcoin’lerin toplam piyasa değeri ABD doları olarak gösterilmiştir. Belirtilen yıllarda Aralık ayının son günlerindeki yaklaşık değerler baz alınmış olup 2022 yılının piyasa değeri 10 Ağustos 2022 tarihine denk gelmiştir. Bu kapsamda piyasa ilgili yıllar arasında piyasa değerlerinde büyük çaplı oynamalar yaşandığı görülmektedir. 2014 yılında bitcoinin toplam piyasa değeri 4.417 Milyar ABD Doları iken 2017 yılına kadar artış göstererek 246.004 Milyar ABD Dolarına kadar yükselmeyi başarmıştır. 2017 yılından sonra düşüş eğilimi göstererek 2018 yılında 65.406 Milyar ABD Doları olmuştur.

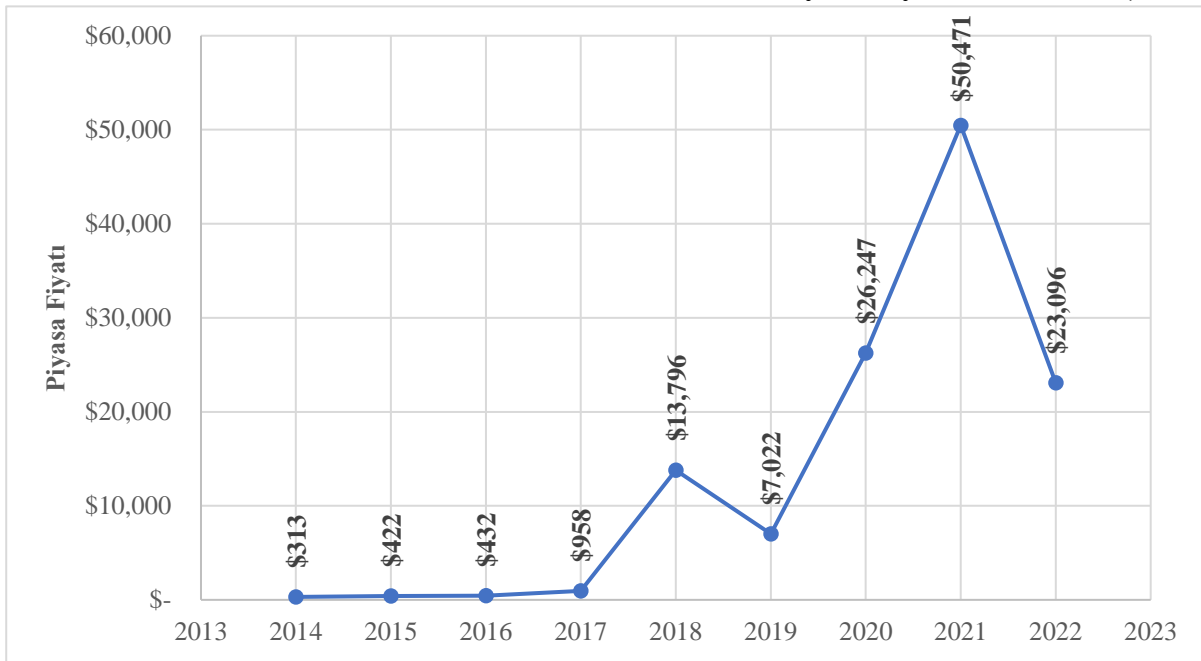
2018 yılından sonra Bitcoin’in piyasa değerinin sürekli olarak arttığı ve 2021 yılının sonlarına doğru en yüksek seviyesine geldiği gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda aynı artış hızıyla yükselmesi durumunda 2022 yılının Aralık ayında 2021 yılından daha fazla artacağı tahmin edilmektedir. Özellikle Covid-19 pandemi sürecinde dünya genelinde ölüm oranlarının azalmasıyla ve belirsizliklerin ortadan kalkmasıyla beraber bu artışın daha da hızlanacağı düşünülmektedir.

Bitcoin, finansal araçlara olan ihtiyacı kısmen ortadan kaldırarak, işlem maliyetlerini düşürerek işlemlerin gerçekleştirilme şeklini optimize etmek için doğmuştur. Artan sayıda çok uluslu şirket Bitcoin ödemelerini kabul etse de Bitcoin evrensel olarak bir değişim aracı olarak kabul edilmemektedir (Horra vd., 2019: 22).

Geleneksel varlıklara kıyasla, Bitcoin pazarlarında fiyat keşfinin daha zor, oynamanın önemli ölçüde daha yüksek, likiditenin düşük ve işlem maliyetlerinin çok daha yüksek olduğu görülmektedir (Smales, 2019: 386). Bitcoin'in istatistiksel özellikleri altından çok farklı olsa bile, finansal varlıklardan izole edildiği ve özellikle hisse senetleri ve ABD dolarına karşı korunma sağladığından dolayı yeni bir sanal altın olarak görülmektedir (Bouri vd., 2020: 163).

Bitcoin ve altının birincil değeri, kıt olmaları, çıkarılmalarının maliyetli olması, her iki varlığın arzının herhangi bir hükümet tarafından kontrol edilmemesi, toplam miktarın sınırlı olması gibi benzer özellikleri bulunmaktadır (Long vd., 2021: 1). Ayrıca olumlu ve olumsuz haberlere verilen asimetrik tepki hem Bitcoin'i hem de altını karakterize etmektedir (Chemkha vd., 2021: 72).

Grafik 2: Başlıca Bitcoin Borsalarındaki Ortalama Piyasa Fiyatı (ABD doları)

Kaynak: Blockchain.com, 2022.

Grafik-2'de 2014-2022 yılları arasında Bitcoin'in ortalama fiyatları ABD doları cinsinden gösterilmiştir. Grafiğe göre 2014 yılının aralık ayının sonunda Bitcoin fiyatı 313 ABD dolarıyken 2019 yılı hariç belirtilen yıllar itibarıyla 2021 yılının aralık ayında kadar (aralık ayı da dâhil) sürekli olarak artmıştır. Bitcoin fiyatları, 2017 yılının sonunda hızla artmış 2018 yılının başında da aynı hızla düşüş yaşamıştır. 10.08.2022 tarihinde Bitcoin fiyatınının 23.096 dolar olduğu bu tarihten sonra nasıl şekilleneceği konusu belirsizliğini korumaktadır.

Dünyayı küresel bir ekonomik krizle baş başa bırakan Çin'in Vuhan şehrinde ilk koronavirüs vakasının ortaya çıkmasının ardından (Euronews, 2020) 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından pandemi ilan edilmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020). Bu tarihten itibaren düşüş yaşayan Bitcoin fiyatları sonrasında kısa süre içerisinde tekrar artmaya devam etmiştir.

Bitcoin fiyatı ulusal politikalarından da etkilenebilmektedir. Birçok ülke kripto para birimlerine farklı politikalar uygulamıştır. Örneğin, Japonya'nın başını çektiği ülkeler lehte bir politika benimsemişlerdir. Amerika Birleşik Devletleri ve diğer bazı ülkeler, Bitcoin'i mevcut menkul kıymet düzenlemelerine göre sınıflandırmıştır (Zeng vd., 2020: 210).

Çin sermaye giriş ve çıkışlarının çoğunu sıkı bir şekilde düzenlemiş olsa da hala büyük uluslararası sermaye girişinden ısrarla zarar görmektedir (Cheng ve Dai, 2020: 262). Ancak Çin yakın zamanda Bitcoin üzerinde sıkı denetimini değiştirmeyi düşünürken İngiltere'nin düzenlemesi daha gevşek olmuştur (Zeng vd., 2020: 210).

Bitcoin fiyatlarının enflasyon gibi ekonomik ve finansal değişkenlere bağlı olma ihtimali düşüktür. Temelde düşük işlem maliyetleri, kullanıcı anonimliği, bilgisayar programlama hevesi ve yasa dışı faaliyetler gibi birçok özellekle karakterize edilmektedir. Bitcoin, nakit akışı yaratmayarak sözde madencilik sürecinde üretilmektedir (Moussa vd., 2021: 1).

3. BİTCOIN MADENCİLİĞİ

Bir merkezden üretilmeyen Bitcoin, küresel ağlardaki bilgisayarların işlemcileriyle arz edilebilmektedir. Açık kodlu madenci yazılımını kullanarak ağa dahil olan herkes isterse madenci olabilmekte (Çarkacıoğlu, 2016: 13) ve madenciler hem yeni Bitcoinler yaratmada hem de blok zincirindeki işlemleri doğrulamada çok önemli bir rol oynamaktadır (Easley vd., 2019: 92).

Açık, eşler arası dağıtılmış Bitcoin ağının 2009 yılında çalışmaya başlamasıyla birlikte herkes bilgisayar donanımlarına merkezi işlem birimleri, grafik işleme birimleri veya özel uygulamaya özel entegre devreler gibi yeni teknolojiler eklemiştir. Ağ, başarılı bir şekilde yeni bir blok oluşturmaya eklenen bir ödül şeklinde katılmaya yönelik bir teşviki içermektedir (Vries, 2020: 1). Önceden belirlenmiş koşulları karşılayan bir iş kanıtı (PoW) bulan ilk madenci, bloğu ağdaki tüm düğümlere yayınlamaktadır. Alıcı düğümler, üzerine inşa ederek yeni bloğu kabul ettiklerini ifade eder ve işlem, her blok eklemesinden sonra tekrarlanmaktadır. Başarılı madenci, sürece katılmaya teşvik sağlayan yeni oluşturulan Bitcoinleri ve işlem doğrulama ücretlerini almaktadır (Vries ve Stoll, 2021: 1).

Ağ katılımcıları kaynak çıkarmak için zaman ve enerji harcadığından dolayı, süreç metal madencilikine benzemektedir (Vries ve Stoll, 2021: 1). Madencilik, belirli bir matematiksel karma işlevi bulmak için özel bilgisayar donanımı kullanmayı içermekte ve başarının ödülü yeni Bitcoinlerle ödemelerin yapılmasıdır.

Bu tür ödemelerin miktarı, altta yatan hesaplama probleminin zorluğu ve hatta madenciliği yapılabilecek toplam Bitcoin miktarı gibi çeşitli parametreler dışsal olarak belirlenmektedir (Easley vd., 2019: 92).

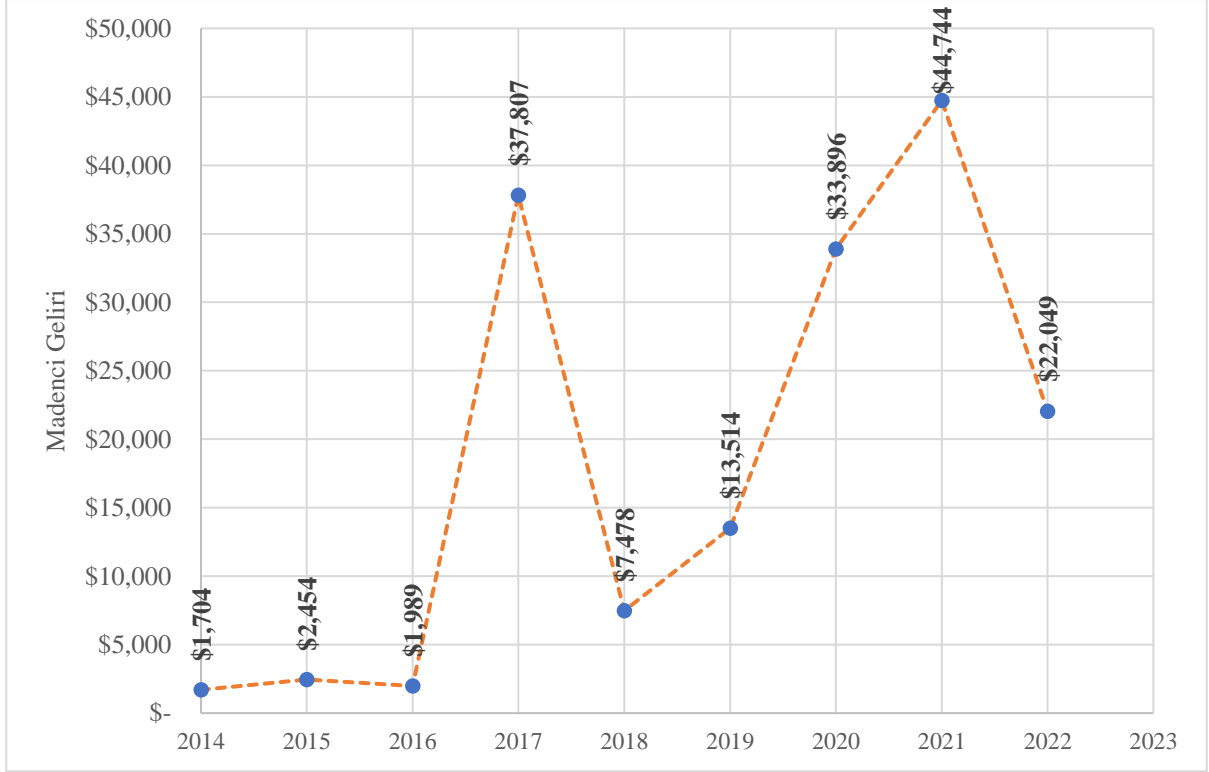
2017 yılında Bitcoin fiyatındaki artış, Bitcoin madencilik endüstrisine yatırım yapanlar için önemli bir kârlılık artışına neden olmuştur. 2017'nin başlarında, mayınlı bir Bitcoin'in değeri 1000 dolar civarındayken bu değer aynı yılın sonunda 20.000 dolara gelmiştir. Bu büyüme, endüstrinin hızlı bir şekilde gelişmesini sağlamıştır (Vries, 2020: 1).

Madencilik cihazlarının en büyük üreticilerinden biri olan Bitmain firması büyüme zamanlarında Bitcoin satışlarını arttırmıştır. Bitmain, 2016 ve 2017 yıllarında sırasıyla 0,26 milyon ve 1,11 milyon sete kıyasla, yalnızca 2018'in ilk iki çeyreğinde 1,87 milyon set Bitcoin madencilik donanımı satmıştır. Madencilik ekipmanındaki büyüme, bir bütün olarak Bitcoin madencilik ağı tarafından artan enerji tüketimine sebep olmuştur. Bunlara ek olarak elektronik atık üretimi, Bitcoin madenciliğinin artmasıyla beraber gittikçe yükselmektedir (Vries, 2020: 1).

Dolaşımda bulunan Bitcoin miktarı gün geçtikçe azalmaktadır. Bitcoin'in emisyon hacmi maksimum 21 milyondur. Bitcoin madencilerinin üretebileceği en fazla Bitcoin sayısı 21 milyonla sınırlı olduğundan dolayı (Ateş Aslantaş, 2016: 357) hiçbir güç Bitcoin arzına dışarıdan para ekleyememektedir (Çarkacıoğlu, 2016: 13).

08.08.2022 tarihi itibarıyla 19.115.762 dolaşımda Bitcoin bulunmaktadır. On yıldan fazla bir süredir bu enerji pazarının zirvesinde yer alan Bitcoin, 14 Nisan 2021 tarihinde fiyatının tüm zamanların en yüksek seviyesi olan 64.863,10 dolara ulaşmasının ardından 2021 yılında 1 trilyon doları aşan bir piyasa değeri ile en büyük kripto para birimi olmaya devam etmektedir (Coinmarketcap, 2022).

Grafik 3: Madencilere Ödenen Coinbase Blok Ödülleri ve İşlem Ücretlerinin Toplam Değeri

Kaynak: Blockchain.com, 2022.

Grafik-3'te 2014-2022 yılları arasında madencilere ödenen işlem ücretlerinin toplam değeri (coinbase blok ödülleri dâhil) Milyon ABD Doları olarak belirtilmiştir. Başlangıçta madencilik gelirlerinin daha az olması (2014 yılında 1.704 Milyon ABD Doları) sonrasında teknolojik gelişme ve kişilerin kripto paralar hakkında daha çok bilgi sahibi olması gibi sebeplerden ötürü (2017 yılında 37.804 Milyon ABD Doları) gittikçe artışı görülmektedir. 2017 yılından sonra kazıyıcıların elde ettiği gelir 2018 yılında 7.478 Milyon ABD Dolarına kadar düşmüştür. Bu yıldan sonra artış göstererek özellikle 21021 yılında en yüksek seviyesine ulaşarak 44.744 Milyon ABD Dolarına geldiği görülmüştür.

Cambridge Alternatif Finans Merkezi (CCAF) tarafından oluşturulan bir araştırmada, Eylül 2019 yılında Çin'in madencilikteki payının %75,5'ten, Nisan 2021 yılına gelindiğinde %46'ya kadar düştüğü belirtilmiştir. Ayrıca Kazakistan'ın şu anda üçüncü en önemli Bitcoin madenciliği ülkesi olduğunu da ortaya koymuştur (BBC News, 2021).

4. SOSYAL MEDYANIN BITCOİN ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Bitcoin protokolü, üçüncü bir tarafı dâhil etmek zorunda kalmadan para alışverişi yapmak isteyen bireyleri doğrudan bağlayarak ödeme bilgilerini göndermekte ve bunları geri almaktadır. İşlemlere katılan kişiler, kimlik olarak bir açık anahtar atanmış anonim kullanıcılar, kayıtların güvenli ve değiştirilemez olmasını sağlayan zaman damgalı işlemler kullanmaktadır (Eross vd., 2019: 71). Bu yöntem, işlem maliyetleri gibi maliyetleri kaldırdığından ve güvenin yerini kronolojik zaman damgası olan kriptografik bir kanıtla değiştirdiğinden, üçüncü bir tarafı içeren işlemlerden daha üstün görülmüştür. Bu nedenle, borsaya dahil olan iki tarafın birbirini tanımaya gerek olmayıp işlemin güvenliği, borsayı yürüten üçüncü bir tarafın sağladığı güvene bağlı kalmamıştır (Eross vd., 2019: 71).

Teknoloji ve internet kullanımının hızlanmasıyla beraber özellikle son zamanlarda kripto para birimleri sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır (Güleç vd., 2018: 33). İnternetin gelişiminin yanında sosyal ağların benimsenmesi ve kurumları giderek dijitalleştirilmesi, geniş dijital belge koleksiyonlarının meydana gelmesine sebep olmuştur. Dolayısıyla bütün kategorilerde dijital bilgilerin çalışmasında otomatik sınıflandırma ve etiketleme gereksinimi doğmuştur (Çılgın vd., 2020: 108).

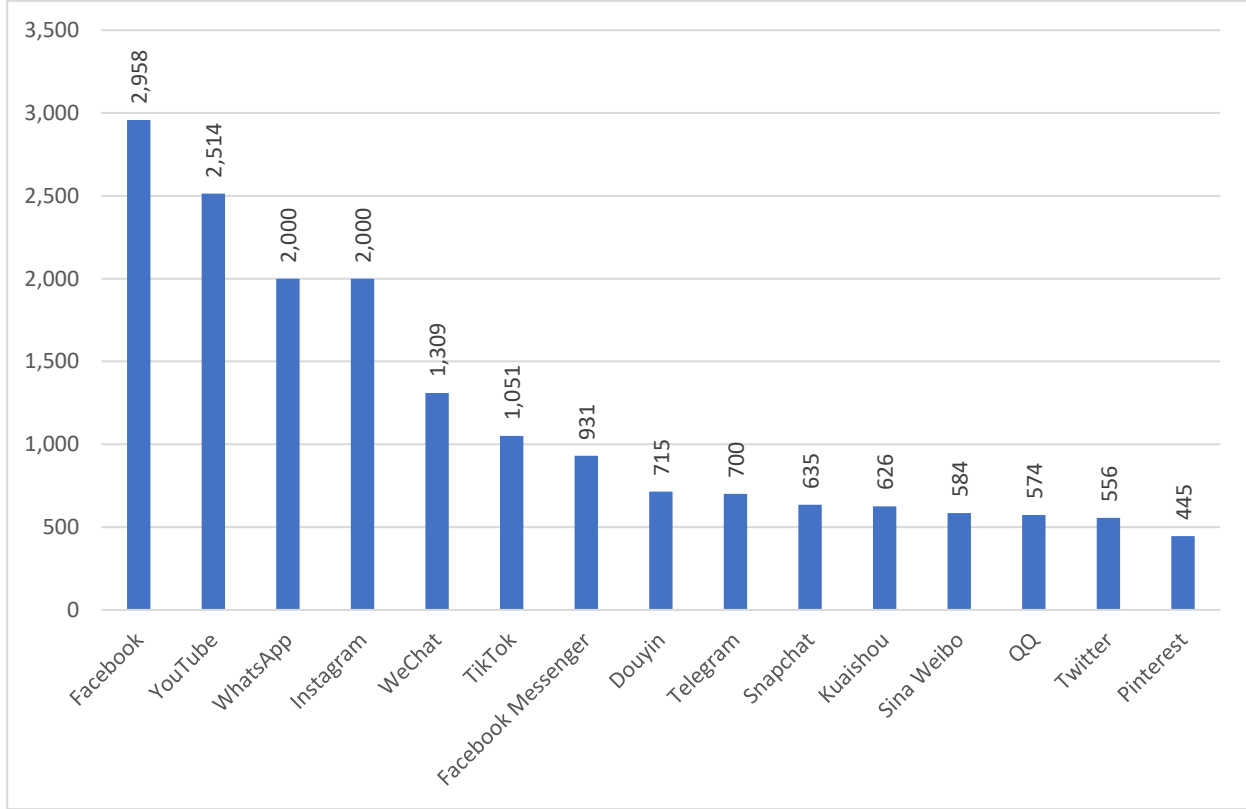
Medyanın fiyat oluşumundaki rolü, 7/24 ticaret, eş zamanlı ticaret, kumar ve yasa dışı faaliyetlerde kullanım, kullanıcının belli olmaması, küresel finansal sistemden kopukluk, kripto para birimlerinin değerini hesaplamak için temel tekniklerin yokluğu gibi durumlar (Bouri vd., 2019: 179) Bitcoin de dahil olmak üzere bütün kripto paralar üzerinde önemli fiyat dalgalanmaları yaratmıştır (Zeng vd., 2020: 210). Örneğin; SpaceX ve Tesla'nın CEO'su Elon Musk, Kanadalı bir şirketle imzaladıkları uzaya uydu gönderme sözleşmesinin ücretini tamamıyla Dogecoin ile aldıklarını açıkladıkları zaman, bu kripto para birimi bir günde yüzde 30 oranında değer kazanmıştır (Euronews, 2021).

Spesifik olarak, arz ve talep gibi geleneksel faktörlerin yanında Twitter, Google Trends tarafından ölçülen Bitcoin dikkati ve ticaret hacmi gibi özel faktörlerin Bitcoin getirileri üzerinde çift yönlü bir nedensel etkiye sahip olmuştur (Zeng vd., 2020: 210). Özellikle Twitter gibi sürekli etkileşim olanağı sunan platformlarda, yüksek takipçisi bulunan hesaplar spekülasyon tweetleri atarak kripto para borsalarında ani dalgalanmalar yaşanmasına yol açmıştır (Çılgın vd., 2020: 108).

Koronavirüs nedeniyle onaylanan vaka sayısı ve gerçekleşen ölüm oranlarının büyük çapta olması, hisse senedi piyasalarının yatırımla ilgili olumsuz hisler, yatırımcıları sosyal medya platformlarını kullanarak Bitcoin gibi farklı seçeneklerdeki yatırımlara yönlendirmiştir. Bu nedenle, sosyal medyanın yatırım kararı vermeye yardımcı olan bilgi içeriği üzerinde oldukça etkili olduğu görülmektedir (Bejaoui vd., 2021: 9).

İnternet teknolojisinin kullanımı, sosyal medya kullanıcılarını akıllı finansal araçların ve Bitcoin gibi kripto para birimlerinin benimsenmesine doğru motive edebilmektedir (Anser vd., 2020: 2). Sosyal medyanın Bitcoin değerlemesi üzerindeki ekonomik etkisini sistematik olarak araştıran Mai vd. (2021), sosyal medya duyarlılığının gelecekteki Bitcoin fiyat dalgalanmaları üzerinde önemli bir öncü göstergesi olduğunu söylemektedir (Mai vd., 2021: 42).

Grafik 4. Kullanıcı Sayısına Göre Sıralanan Küresel Sosyal Ağlar

Kaynak: Statista, 2023.

Grafik4'te Ocak 2023 itibarıyla dünya çapında en popüler sosyal ağlar, aylık aktif kullanıcı sayısına göre (milyon olarak) sıralanmıştır. En fazla kullanıcı sayısı yaklaşık 3 milyar aktif kullanıcı ile Facebook'ta olurken bunu sırasıyla YouTube (2,5 milyon aktif kullanıcı), WhatsApp (2 milyon aktif kullanıcı) ve Instagram (2 milyon aktif kullanıcı) takip etmektedir. İlk dört sırada Meta Platformlarının üç firması (Facebook, WhatsApp ve Instagram) bulunmaktadır. Kullanıcı sayılarının bu denli yüksek olması büyük bir pazarın oluştuğunun göstergesi olabilmektedir. Dolayısıyla sosyal medya platformlarının, Bitcoin satın alma/satma işlemleri üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

ABD ve Çin, en yüksek profilli sosyal platformları oluşturmaktadır. 100 milyondan fazla kullanıcısı olan en üst sıradaki sosyal ağların çoğu ABD'de ortaya çıkmıştır. Ancak, Çin sosyal ağları WeChat, QQ veya video paylaşım uygulaması Douyin gibi hizmetler de yerel bağlam ve içerik nedeniyle kendi bölgelerinde ana akım çekiciliği toplamayı başarmıştır. Douyin'in popülaritesi, platformun ağının uluslararası bir sürümünü yayınlamasına yol açarak 715 milyona ulaşmıştır (Dixon, 2023).

Dijital bilgi teknolojileri iletişim biçimini değiştirerek para olgusuna yeni bir boyut kazandırmıştır. Küresel anlamda maddi varlıkların dijitale aktarılması hızlı ve kolay bir şekilde transfer edilmesi kripto paraların blockchain olarak adlandırılan teknolojik gelişmeler sayesinde yaşanmıştır (Polat ve Akbıyık, 2019: 445). Ek olarak sosyal medya trendlerinin aslında kripto para trendlerinin güçlü bir göstergesi olduğu görülmektedir (Poongodi vd., 2021: 10).

Yatırımcılar ve portföy yöneticileri, çalkantılı zamanlarda kripto para piyasasına yatırım yaparken risklerin artması durumunda sosyal medya platformlarından bilgi toplayabilmektedir. Dolayısıyla, Bitcoin ile ilgili bilgilere dayanarak kararlarını vermek için sosyal medya platformlarını kullanabilmektedir (Bejaoui vd., 2021: 9). İlginç olan ise kripto para birimleri, hükümetler tarafından desteklenmemektedir. Dolayısıyla yönetim ve hesap verebilirlik konusunda şüpheler yaratmaktadır (Flori, 2019: 336).

Tüm bunların yanında kripto para piyasasının hala olgunlaşmamış olması ve birçok spekülâtörü cezbetmesi, patlayıcılık fenomeninin büyümesine yol açabilmektedir. Kripto para birimlerinin çoğu, temel teknolojileri, hükümet karşıtı özellikleri, ademi merkezîyetçilik, madencilik süreci, sermaye kontrolünden kaçmanın bir yolu olarak gelişmekte olan ülkelerdeki ortalama yatırımcılar arasındaki popülerlik açısından birçok ortak noktaya sahip olmuştur (Bouri vd., 2019: 179).

Bitcoin’i büyük bir yenilik olarak görenlerin yanında Bitcoin’e karşı çıkıp bir Ponzi şeması olarak da görenlerin sayısı oldukça fazladır (Janson ve Karoubi, 2021: 312). Ponzi şemaları (piramit şemaları), önceki yatırımcıların getirilerinin daha sonraki yatırımcıların katkılarından ödendiği hileli yatırımlardır (Wilkins vd., 2021: 2). Böyle bir planın ilkesi basittir: potansiyel yatırımcıları, muhtemelen gerçekleştiremeyeceğiniz yüksek bir getiri oranı vaat ederek ikna edersiniz. Vaat edilen faizi ödeyebilmenin tek yolu, parasını zaten fonda olanlara faiz ödemek için kullandığınız yeni yatırımcıları çekmektir (Artzrouni, 2009: 190).

Bitcoin, bir para biriminden beklenen olağan nitelikleri sergilemediği ve içsel bir değeri olmadığı gerekçesiyle genellikle sürdürülemez bir proje olarak anılmaktadır. Aslında, paranın üç işlevi olan değişim aracı, hesap birimi ve değer rezervi yerine getirmesi beklenmektedir. Şimdiye kadar işletmeler arasında düşük kabul oranı göz önüne alındığında, Bitcoin ne bir ödeme aracı ne de bir hesap birimi olmuştur (Janson ve Karoubi, 2021: 312).

SONUÇ

Küreselleşmenin dünya ülkelerine getirdiği ekonomik, sosyal ve kültürel birlikteliğin ardından son yıllarda internette yaşanan gelişmeler sayesinde ülkeler hızla dijitalleşme yoluna girmiştir. Dijitalleşme hem kamu kurumlarının hem de şirketlerin temel değerleri arasında yer alarak ülkelerin stratejilerinde yeni politikalar oluşturmasını gerekli kılmıştır. Böylece dijital dünyada yer almak isteyen tüm aktörler dijital dönüşümlerini hızlandırmışlardır.

Dijitalleşme birçok yeniliği de beraberinde getirmiştir. Özellikle, Covid-19 pandemi süresince ticaretin önce elektronik, sonrasında mobile doğru kayması nedeniyle dünya genelinde birçok şirketin politikalarında değişikliklere gitmesini kaçınılmaz kılmıştır. Firmalar yeni tasarımlarla ücretli/ücretsiz birçok uygulama geliştirmiştir. Geliştirilen uygulamalar 2008 yılından sonra kripto para birimlerinin daha çok hareketlenmesine ve benimsenmesine olanak tanımıştır.

Meta (eski adıyla Facebook), Instagram, Twitter ve Pinterest gibi sosyal medya platformları kısa sürede çok fazla kişiye ulaşma potansiyeline sahip olması nedeniyle kullanıcıların kripto para birimleri üzerinde bilgi sahibi olmasını kolaylaştırabilmektedir. Ayrıca, sosyal medyanın reklamcılık faaliyetleri konusunda önemli bir potansiyele olması, Bitcoin ve diğer kripto paraların alım satımının kolay bir şekilde yapılmasını gerçekleştirebilmektedir.

Uluslararası alanlarda kripto para birimleri ile ilgili yapılacak olan yeni düzenlemelerle beraber kripto paralarının gelişmesinin hızlanacağı ve bu paralara duyulan güvenin artacağı düşünülmektedir. Ülkelerin politikalarının kripto paraları dahil edecek şekilde düzenlenmesi, kullanım kolaylığı sağlaması, işlem maliyetlerinin az olması, teknolojilerin hız kesmeden devam etmesi, Covid-19 küresel salgın sürecinin hala sürüyor olması, dijitalleşmenin getirdiği yenilikler ve iş akışlarının dijitalleşmesi ve dijitalleşmenin bütün alanlarda belirleyici duruma gelmesinin insanların kriptoya olan eğilimlerini artacağına göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Tüm bunların sonucunda, sosyal medya platformlarının gün geçtikçe kullanıcı sayılarının artması, insanların sınır ötesi arkadaşlarıyla neredeyse tüm alanlarda bağlantı kurmasını sağlamaktadır. Özellikle mobil ağların gelişmesi sosyal ağ sitelerini daha da geliştireceği düşünülmektedir. Dolayısıyla genel anlamda ekonomik olarak kullanıcılar kripto para birimleri hakkındaki bilgileri hiç tanımadığı sosyal ağ sitelerindeki kişilerden öğrenebilmektedir. Bu da Bitcoin dahil tüm kripto para birimlerinin alınıp satılmasını kolaylaştırdığı tahmin edilmektedir.

KAYNAKÇA

- ANSER, M. K. vd., (2020). “Social Media Usage and Individuals’ Intentions Toward Adopting Bitcoin: The Role of The Theory of Planned Behavior and Perceived Risk”, Wiley, 1-16.
- ARTZROUNI, M. (2009). “The Mathematics of Ponzi Schemes”, *Mathematical Social Sciences*, 58, 190-201.
- ATEŞ ASLANTAŞ, B. (2016). “Kripto Para Birimleri, Bitcoin ve Muhasebesi”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1), 349-366.
- BBC News (2021), <https://www.bbc.com/news/technology-58896545> (Erişim Tarihi: 13.07.2022).
- BEJAOURI, A. vd., (2021). “A Short-and Long-term Analysis of The Nexus Between Bitcoin, Social Media and Covid-19 Outbreak”, *Heliyon*, 7, 1-10.
- BLOCKCHAIN.COM (2022), <https://www.blockchain.com/charts/market-cap> (Erişim Tarihi: 12.08.2022).
- BLOCKCHAIN.COM (2022), <https://www.blockchain.com/charts/miners-revenue> (Erişim Tarihi: 10.08.2022).

- BLOCKCHAIN.COM (2022), <https://www.blockchain.com/tr/charts/market-price> (Erişim Tarihi: 12.08.2022).
- BOURI, E. vd., (2019). “Co-Explosivity in The Cryptocurrency Market”, Finance Research Letters, 29, 178-183.
- BOURI, E. vd., (2020). “Bitcoin, Gold, and Commodities As Safe Havens for Stocks: New Insight Through Wavelet Analysis”, The Quarterly Review of Economics and Finance, 77, 156-164.
- CHEMKHA, R. vd., (2021). “Hedge and Safe Haven Properties During COVID-19: Evidence From Bitcoin and Gold”, The Quarterly Review of Economics and Finance, 82, 71-85.
- CHENG, J. ve Dai, Y. (2020). “Is Bitcoin A Channel of Capital Inflow? Evidence From Carry Trade Activity”, International Review of Economics and Finance, 66, 261-278.
- CHKILI, W. vd., (2021). “Does Bitcoin Provide Hedge to Islamic Stock Markets for pre- and During COVID-19 Outbreak? A Comparative Analysis With Gold”, Resources Policy, 74, 1-14.
- CHOI, S. ve Shin, J. (2021). “Bitcoin: An Inflation Hedge But Not A Safe Haven”, Finance Research Letters, 111, 1-8.
- COINMARKETCAP (2022), <https://coinmarketcap.com/currencies/bitcoin/> (Erişim Tarihi: 08.07.2022).
- ÇARKACIOĞLU, A. (2016), “Kripto-Para Bitcoin”, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi, Araştırma Raporu.
- ÇILGIN, C. vd., (2020). “Metin Sınıflandırmada Yapay Sinir Ağları ile Bitcoin Fiyatları ve Sosyal Medyadaki Beklentilerin Analizi”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi, 4 (1), 106-126.
- DIXON, S., Global social networks ranked by number of users 2023. <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/> (Erişim Tarihi: 23.07.2023).
- EASLEY, D. vd., (2019). “From Mining to Markets: The Evolution of Bitcoin Transaction Fees”, Journal of Financial Economics, 134, 91-109.
- EROSS, A. vd., (2019). “The Intraday Dynamics of Bitcoin”, Research in International Business and Finance, 49, 71-81.
- EURONEWS (2020), <https://tr.euronews.com/2020/04/15/cin-koronavirus-salginini-ne-zaman-ogrendi-kac-gun-sakladi> (Erişim Tarihi: 03.08.2022).
- EURONEWS (2021), <https://tr.euronews.com/2021/05/10/elon-musk-n-uzaydaki-ilk-kripto-para-tweet-i-dogecoin-in-fiyat-n-yuzde-30-art-rd> (Erişim Tarihi: 23.07.2023).
- FLORI, A., (2019). “News and Subjective Beliefs: A Bayesian Approach to Bitcoin Investments”, Research in International Business and Finance, 50, 336-356.
- GEUDER, J. vd., (2019). “Cryptocurrencies as Financial Bubbles: The Case of Bitcoin”, Finance Research Letters, 31, 179-184.
- GÜLEÇ, F. Ö. vd., (2018). “Bitcoin ile Finansal Göstergeler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7 (2), 18-37.
- HORRA, L. P. vd., (2019). “The Drivers of Bitcoin Demand: A Short and Long-run Analysis”, International Review of Financial Analysis, 62, 21-34.
- JANSON, N. ve Karoubi, B. (2021). “The Bitcoin: to be or not to be a Real Currency?”, The Quarterly Review of Economics and Finance, 82, 312-319.

- LONG, S. vd., (2021). “Can Both Bitcoin and Gold Serve as Safe-haven Assets? A Comparative Analysis Based on The NARDL Model”, *International Review of Financial Analysis*, 78, 1-12.
- MAI, F. vd., (2018). “How Does Social Media Impact Bitcoin Value? A Test of the Silent Majority Hypothesis”, *Journal of Management Information Systems*, 35 (1), 19-52.
- MOUSSA, W. vd., (2021). “Exploring The Dynamic Relationship Between Bitcoin and Commodities: New Insights Through STECM Model”, *Resources Policy*, 74, 1-9.
- OKORIE, I. D. ve Lin, B. (2020). “Did China’s ICO Ban Alter The Bitcoin Market?”, *International Review of Economics and Finance*, 69, 977-993.
- PARSA, A. F. ve Akmeşe, Z. (2019). “Sosyal Medya ve Çocuk İstismarı: Instagram Anneleri Örneği”, *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 163-191.
- POLAT, M. ve Akbıyık, A. (2019). “Sosyal Medya ve Yatırım Araçlarının Değeri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Bitcoin Örneği”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 14 (1), 443-462.
- POONGODI, M. vd., (2021). “Global Cryptocurrency Trend Prediction Using Social Media”, *Information Processing and Management*, 58, 1-11.
- RAHEEM, D. I., (2021). “COVID-19 Pandemic and The Safe Haven Property of Bitcoin”, *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 81, 370-375.
- SMALES, A. L. (2019). “Bitcoin as A Safe Haven: Is It Even Worth Considering?”, *Finance Research Letters*, 30, 385-393.
- STATISTA, 2023. <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/> (Erişim Tarihi: 23.07.2023).
- SÜTÇÜ, S. C. ve Aytekin, Ç. (2018). “Bitcoin ve Kripto Para ile İlgili Sosyal Medya Kullanıcılarının Girişimcilik Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma”, *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 8 (3), 466-488.
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2020), [https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html#:~:text=A%C3%A7%C4%B1klama%3A%20COVID%2D19%2C%20%C3%BClkemizde,DS%C3%96\)%20taraf%C4%B1ndan%20pandemi%20ilan%20e dilmi%C5%9Ftir](https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html#:~:text=A%C3%A7%C4%B1klama%3A%20COVID%2D19%2C%20%C3%BClkemizde,DS%C3%96)%20taraf%C4%B1ndan%20pandemi%20ilan%20e dilmi%C5%9Ftir) (Erişim Tarihi: 10.08.2022).
- UROM, C. vd., (2020). “Quantile Spillovers and Dependence Between Bitcoin, Equities and Strategic Commodities”, *Economic Modelling*, 93, 230-258.
- VRIES, A. (2020). “Bitcoin’s Energy Consumption is Underestimated: A Market Dynamics Approach”, *Energy Research & Social Science*, 70, 1-6.
- VRIES, A. ve Stoll, C. (2021). “Bitcoin’s Growing E-waste Problem”, *Resources, Conservation & Recycling*, 175, 1-11.
- WILKINS, M. A. vd., (2012). “Understanding a Ponzi Scheme: Victims’ Perspectives”, *Journal of Forensic & Investigative Accounting*, 4 (1), 1-19.
- ZENG, T. vd., (2020). “Fancy Bitcoin and Conventional Financial Assets: Measuring Market Integration Based on Connectedness Networks”, *Economic Modelling*, 90, 209-220.